

УДК 339.9:005.95

Додон О.Д.¹, Соколюк І.Ю.²

¹ к.е.н. Донецького національного університету ім. Василя Стуса

² асп., провідний інженер відділу ринкових механізмів і структур

ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України

СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИЙ БІЗНЕС І ГРАНТОВА ПІДТРИМКА ЯК ДРАЙВЕРИ СТАЛОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Сучасні реалії ведення підприємницької діяльності в Україні вимагають використання нових підходів та застосування інноваційних механізмів задля збереження конкурентних позицій та одночасне вирішення суспільних питань. Одним із таких підходів є використання принципів корпоративної соціальної відповідальності.

Корпоративна соціальна відповідальність (CSR) – це спеціалізована концепція, дотримуючись принципів якої, компанії здійснюють процес інтеграції соціальних, екологічних та економічних аспектів у власну діяльність, стимулюючи сталий розвиток та формування соціального капіталу. В сучасних умовах CSR є ефективним інструментом репутаційного менеджменту та виступає у ролі стратегічного інструменту, що використовується управлінцями з метою підвищення стійкості бізнесу та забезпечення повоєнного відновлення. Саме тому, першочергово варто розглянути такий вид підприємництва, як соціальне. Особливо актуальним цей вид підприємницької діяльності є для аграрної сфери, яка є основою для формування продовольчої безпеки країни.

За більшістю наукових поглядів, соціальне підприємництво – це поєднання бізнес-моделі та соціальних цілей, яке направлене на вирішення соціальних проблем шляхом реалізації ефективних економічних рішень. На сьогодні, розвиток даного виду підприємництва в Україні перебуває в процесі активного розвитку, що набуває актуальності в умовах війни, коли традиційні механізми соціального забезпечення суттєво обмежені та є, в певній мірі, не досконалими [4].

На нашу думку, розвиток соціальних підприємств є одним із напрямів подальшого сталого розвитку підприємницького сектору України. Сталий розвиток – це, насамперед, баланс між економічним зростанням, соціальною справедливістю та екологічною стійкістю. В Україні сталий розвиток є ключовим орієнтиром у процесах повоєнного відновлення.

Одним із джерел фінансування розвитку соціальних підприємств є Impact investing – це вид інвестицій, що направлені на одержання позитивного ефекту як економічного так і соціального або екологічного. За даними досліджень Global Impact Investing Network (GIIN), у 2024 році понад 3900 організацій керували активами на суму 1,571 трлн дол. США, що

свідчить про зростання сектору на 21% починаючи з 2019 року. Окрім даних інвестицій, ефективними джерелами фінансування є державні програми, гранти та донорська підтримка, є важливими стимуляторами соціальних ініціатив та основою забезпечення їх ефективності. Саме задля забезпечення цілей сталого розвитку в основі їх закладено збереження ресурсного потенціалу, зокрема аграрного сектору.

На сьогодні з метою успішного подолання викликів воєнного періоду, українські компанії активно інтегрують ключові принципи соціальної відповідальності у свою діяльність. За даними дослідження «Індекс КСВ 2023», яке проводили CSR Ukraine та The Page, понад 30 компаній підтвердили високий рівень соціальної відповідальності. Зокрема, активними українські підприємці були в таких сферах: надання гуманітарної допомоги; підтримка волонтерів; пряма підтримка Збройних Сил України; участь у відновленні пошкодженої/знищеної інфраструктури; підтримка екологічних ініціатив щодо захисту навколишнього середовища та ін. (табл. 1).

Таблиця 1 - Приклади соціально відповідальної діяльності провідних українських компаній

Назва підприємства	Напрямок діяльності	Соціальне спрямування	Витрати
Єва	Роздрібна торгівля товарами для гігієни та косметики	Допомога благодійним фондам і волонтерам	98 млн грн +
Farmak	Виробництво лікарських засобів	Допомога ЗСУ, цивільним, культурні ініціативи, охорона довкілля	296,6 млн грн
NOVUS	Роздрібна торгівля продовольчими товарами	Медичне обладнання, військова техніка, гуманітарна підтримка	150 млн грн +
АТБ	Роздрібна торгівля продуктами	Допомога ЗСУ, лікарням, населенню	2 млрд грн +
Київстар	Телекомунікації	Допомога ЗСУ, цивільним, цифрове відновлення	2,3 млрд грн
Метінвест	Гірничо-металургійна промисловість	Військова медицина, допомога громадам	8 млрд грн
NOTA Group	Діяльність у сфері права	Підтримка ЗСУ, захист довкілля	-
«Брокард-Україна»	Парфумерія та косметика	Підтримка ЗСУ, ГУР, допомога благодійним фондам	215 млн грн
ПУМБ	Фінансові послуги	Соціальні ініціативи та допомога ЗСУ	670 млн грн
Фокстрот	Роздрібна та онлайн торгівля побутовою технікою та електронікою	Допомога ЗСУ	41 млн грн

Джерело: складено авторами на основі [2]

Окрім того, соціальні підприємства в Україні на сьогодні є активними учасниками програм з отримання грантової підтримки для реалізації проєктів

у галузях медицини, освіти та інфраструктури [5]. Наприклад, платформи, що підтримують соціальне підприємництво, надають консалтингові послуги, навчання та фінансування, сприяючи розвитку необхідної інфраструктури для цього сектору.

Отже, подальший розвиток підприємницького сектору України потребує інституціоналізації CSR – через прозору звітність, пільгове оподаткування, розвиток impact-інвестицій та освітні програми з корпоративної етики. Важливим напрямом розвитку даного виду підприємництва є забезпечення вільного доступу до джерел фінансування, зокрема щодо участі у грантових програмах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Carroll A. B. Соціальна відповідальність корпорацій: концептуальні основи та практика. – К., 2016.
2. ДС редакція. Топ-10 соціально відповідальних компаній – DSnews.ua. *«Ділова столиця» українською – найсвіжіші новини України та світу*. URL: <https://www.dsnews.ua/ukr/economics/top-10-socialno-vidpovidalnih-kompaniy-30112024-511968> (дата звернення: 09.10.2025).
3. Kramer M., Pfitzer M. Соціальні інвестиції та impact investing. – Н., 2017.
4. Богацька Н. Перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні // Економіка та суспільство. – 2023. – № 53.
5. Ministry of Economy of Ukraine. Програми грантової підтримки соціального підприємництва. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=2ed8e355-81de-49ea-9bdd-ba28db7e0710&title=ZroblenoVUkraini>